

[77 08 00] Willem van Oranje aan Marnix [Brussel]

[eind augustus 1577]

De inhoud van de brief en meer bepaald de verwijzing naar de situatie in Antwerpen en de arrestatie van een soldaat die door Fronsberg naar Don

Juan werd gezonden, laten toe het document eind augustus 1577 te dateren. Oranje bevond zich op dat ogenblik te St. Geertruidenberg en werd op 6 september door de Staten-Generaal officieel naar Brussel uitgenodigd.

„De Prins ontving Marnix' brieven van 16 en 17 augustus en dankt hem voor zijn inspanningen om aan de Staten duidelijk te maken dat zijn intenties steeds zuiver en onbaatzuchtig zijn geweest. Bij het onderzoeken van de daden van Oranje zullen zij een algehele, eerlijke en belangloze toewijding aan het vaderland vinden. Het doet hem genoegen te merken dat Marnix hen dat in zijn laatste vertoog heeft aangetoond. De Prins zal morgen aan Marnix schrijven om hem zijn mening te kennen te geven over het bestuur van Vlaanderen, Gelderland en Antwerpen. Hij denkt dat alles opgelost zal zijn, nu hem gemeld werd dat Liedekerke tot gouverneur van Antwerpen en Egmont van Vlaanderen werd aangesteld. Oranje is weliswaar burggraaf van Antwerpen maar hij wil voorlopig zijn rechten op het gouverneurschap niet laten gelden om de begonnen afbraak van de burcht niet te hinderen.

Aangaande het bestuur van Vlaanderen gaat hij met Marnix akkoord. Voor Gelderland lijkt het hem aangewezen dat de bevolking zelf iemand aanduidt.

Er werd gisteren een soldaat bij de Prins gebracht die door Fronsberg en zijn kapiteins met een briefje naar Don Juan was gestuurd. Hoewel Oranje niet alles gelooft wat zijn verhoor heeft opgeleverd, acht hij toch grote waakzaamheid geboden. De Staten moeten geld en cavalerie verzamelen en de soldaten tot de orde roepen. Men moet trachten de voedselvoorziening van Don Juan af te snijden. Hij is immers op een tweede krachtmeting uit, zoals blijkt uit bijgaand briefje van Madame de Bailleul”.

ma : KHAG, A11-XIV c-Ma 6 [3 p.]; d : GROEN VAN PRINSTERER, VI, p. 139-141.

Mons[ieu]r de Saint Aldegonde. J'ay receu hier au primes deux de voz [let]tres datées, l'une du XVI et l'aultre du XVII, de ce mois, oires que par avant avois receu une du XXI, et ne peus si non tres affectueusement vous remercier du gran debvoir que faictes à l'avancement des affaires généralles, comme aussi
5 en mon particulier, ostant des ceurs de Messieurs des Estatz toutte sinistre opinion qu'ilz porriont avoir conceu, par les fausses et sinistres impressions

5 [des estatz] de Messieurs 6 faulses d

1 lettres] Niet bewaard.

3 une du XXI] Niet bewaard. Mogelijk vergezeld deze brief een copie van de lager genoemde „remonstrance” waarmee waarschijnlijk brief 77 08 [15] bedoeld is.

que l'on leur ast par tout moien tasché de imprimer. N.B. Or examinant tous mes actions, j'esper qu'ilz ne trouveront que une entier et sincère affection que j'ay tousours porté au bien général de n[ost]re patrie, sans jammais leur avoir esté importun pour mes affaires particuliers, ny prétendu estre élevé en 10 charges ou commissions, comme Dieu le sçait que je ne le désir ancores : parquoy suis esté bien aise de veoir que leur avés si librement remonstré par ceste dernière remonstrance. Quant à ce que demandés avoir mon advis sur le gouvernement de Flander, Geldres et Anvers, je vous en escripreray demain, si plait à Dieu ; maintenant ceste servirat seulement pour vous advertir [que] 15 je pens que toutt cela serat maintenant résolu, à cause que j'ay receu hier [let]tres par où l'on me mande que Mons[ieu]r de Liderkerke est faict Gouverneur de la ville d'Anvers et Mons[ieu]r d'Egmont de Flanders : de celluy de Gelders, l'on ne m'en mande rien. Quant à Anvers, vous sçavés que je suis Viconte, mesmes que tous les bourgeois jurent au Roy de maintenir et 20 garder, avecque leur Visconte, la ville ; dont seroit raisonnable que je le fusse devant ung aultre : mais, considérant le temps, me samble beaucoup mieulx le lesser couller, sans faire semblant, pour point par cela empescher le rasement du chasteau, lequel, Dieu merci, comme j'entens, est en train. Il y ast plusieurs bourgeois qui m'ont parlé, disant que sont leurs privilèges, mais je leur ay prié 25 qu'il ne le fassent aulcung semblant pour les raisons susd[its]. Ils m'ont aussi adverti que avant que l'on leur ast promis led[it] abastement, qu'ilz ont esté contrains faire quelques promesses, mais ne scay quelles : si vous poiés recouvrir les articles, se serat fort bon. Quant au gouvernement de Flander, je me conforme avecque vous, mais celluy de Geldres je n'en sçay bonnement que 30 dire, sinon qu'il me samble que l'on le debvroit mester au chois du pais mesmes ; car, si les Estatz-Généraulx commestent quelque ung et qui toumbe difficulté

7 tasché [leur] || Or [Je loue mon dieu qui mast faict ceste grace que ouvertement je peus dire que jamais eu regart a mon particulier que je nay tousours eu le bien de la patrie et le général plus a ceur et pour recommandé] 8 espère d || entière d
 9 tousjours d 14 escripveray d 20 bourgeois d 21 [ce neamoings] ; dont
 25 bourgeois d 27 [dit] adverti || [quilz] que l'on 28 [scavoir] recouvrir
 29 bon [que les partissies avecque vous]

17-18 Liderkerke ... Anvers] Vooral onder invloed van de stadsgriffier van Antwerpen Willem Martini was Charles de Hannaert, heer van Liedekerke, tot gouverneur van Antwerpen aangesteld. Cf. *supra* 77 08 [15].

18 d'Egmont] Filips van Egmont (cf. *supra* 77 08 28). Echter niet Egmont, doch de hertog van Aarschot werd uiteindelijk op 20 september tot gouverneur van Vlaanderen aangesteld. Cf. BLAES, II, p. 50.

23-24 rasement du chasteau] Cf. *supra* 77 08 21 H.

30 Geldres] Uiteindelijk zou Jan van Nassau op 11 maart 1578 tot gouverneur van Gelderland verkozen worden door de Staten van die provincie. Cf. MOTLEY, *The Rise of the Dutch Republic*, III, p. 248.

de l'accepter, il ne faict que troubler le pais et aliéner leur volontés, et fascher
 et mal contenter celluy auquel l'on avoit donné, et engender enter les Seigneurs
 35 gran picque, que l'on doibt sour tout éviter. Je ne peus aussi lesser vous advertir
 comme l'on me amenoit hier ung souldat que Frousberge et ses capitaines
 aviong amvoié vers Don Juan, lequel portoit le billet si joinct. Je l'ai faict
 interroger soudainement, et m'ast respondu sur chaccung article comme vous
 verrés par l'escript qui vast cy-joint. Et combien que je ne croie pas le tout,
 40 ny si gran forces, si es-ce plus que nécessaire que Messieurs les Estatz mestent
 quelque order, tant pour avoir argent, cavallerie, comme aussi pour fortifier
 quelques advenues tant sur la Meuse que aillieurs, et commencer à mester
 quelque order enter les souldas ; aultrement certes ilz mangent le pais et ne
 font aulcung service. Il seroit bon aussi de regarder oster à Don Juan tous
 45 les moiens de vivres et mesmement des blés, car ung jour vault astheur ung
 mois, car je ne vois aultre chose par tous les advertances qui j'ay, sinon que
 Don Juan assamble à tous costés forces et veult faire une seconde folie, comme
 vous verrés par ce billet qui vient de Madame de Bailleu : vous porres oster
 ce qui est suvirgulé, affin que la bonne damme ne vienne en quelque déplaisir.

33 fascher [. quilz refusent] 36 Fronsberge d 38 respondu [comme vous.
 Je ver] 44 service [le mesme regarder sur les bles] 47 veult [mester le tout pour
 le tout et se fortifier de tout costés]

36 ung souldat] Georg Fronsberg werd te Breda door Champagney en Filips van Hohenlohe belegerd. Cf. *supra* 77 08 19. Toen de bevoorrading werd afgesneden zond hij een van zijn soldaten (volgens Bor een kapitein) naar Don Juan te Namen om hulp te vragen. Op de terugweg werd de koerier gearresteerd en naar St. Geertruidenberg gebracht. Na een lange ondervraging ging hij tot bekentenissen over. Verborgen in de naad van zijn broek trof men een klein briefje aan, door Don Juan aan Fronsberg gericht. Het was niet langer dan een vingerkootje en slechts een vinger breed. De Prins liet het ontcijferen en volgens Bor luidde de inhoud : „Wij verstaen de gelegentheid uwer stad en de swarigheid uwer saken. U.L. hoopt de stad noch wel ses weken te zullen houden so daer secours voor handen is. Siet wij hebben volk en middel voor handen om sulks te avonturen maar wij willen seker gaen houd twe maenden en versekert u daer er tusschen verlost te worden vaert wel”. Oranje liet een ander briefje vervaardigen waarin elke vorm van hulp uitgesloten werd. Met de koerier werd overeengekomen dat hij het bericht aan Fronsberg zou overmaken en tevens de soldaten ervan op de hoogte zou brengen. Er ontstond onder de Duitse soldaten hierover zo een beroering dat zij uiteindelijk hun aanvoerder Fronsberg uitleverden en op 4 oktober Breda in handen van de Staten overgaven. Cf. BOR, I, p. 856-857.

48 Madame de Bailleu] Groen van Prinsterer suggereert dat het hier gaat om de schoonmoeder van Marnix, de moeder dus van Philipotte de Bailleul. Het is echter niet uitgesloten dat de verwijzing slaat op zijn schoonzuster Josine de Lannoy, de echtgenote van Adrien de Bailleul, heer van Evere. Josine de Lannoy werd in 1591, na de dood van haar echtgenoot, Marnix' derde echtgenote. Cf. GROEN VAN PRINSTERER, VI, p. 141 ; AA, I, p. 15 s.v. Adrien de Bailleul.